

Korsets trä: frälsningsbudskap till hela skapelsen

”Jag har hört om en stad ovan molnen, ovan jordiska dimhöljda länder,” sjunger Einar Ekberg med röst och patos som får en gråsten att gråta. Jag tog inte med mig mycket av mina föräldrars musiksmak, men två sångröster som ljud från barndomens vinylspelare har varit med mig hela livet. Einar Ekberg och Mahalia Jackson. Jag kan jag inte värja mig mot dem. Ekberg berör mig på djupet – jag vill dit han vill. Detsamma gäller när Mahalia Jackson sjunger: *When my work on earth is done, and the setting of the sun; Oh, I’m going to my home over there.*¹¹ Ingen gör det bättre än dessa två.

Hemlandssånger, väckelsesånger och lovsånger i överflöd tecknar bilden om att vårt slutmål är himlen, ”ovan molnen”, ”ovan där”. Och jag stämmer i med känslan, med hoppet. Men är det ett bra budskap? Och än viktigare, är det sant? Vad gör det med vår syn på jorden här och nu om vi tror att vi slutligen ska till en himmel?

Jag har valt att utgå från två sånger, men det skulle vara lika lätt att lista predikningar som säger att himlen är målet med frälsningen, eller använda teologiska röster inom väckelserörelsen. Synen på frälsning påverkar hur kristna agerar, vad man prioriterar, lägger tid på och även vad man lägger pengar på. Därför är det viktigt att börja

en bok om väckelseekologi med just frågan om frälsning. Och då frälsning handlar om att vara återförenad med Gud bör vi ställa frågan var denna återförening sker. Här, eller ovan där?

Problemet med en stad ovan molnen

Hur förhåller sig ”här” och ”ovan där” till varandra egentligen? Teologer har genom alla tider resonerat om förhållandet mellan Guds immanens och transcendens. Immanens är bara ett annat ord för närvaro, eller det som vi kan erfara och förnimma. I teologin handlar det om Guds närvaro i skapelsen och i historien. Transcendens är det som överskrider våra erfarenheter och även vårt förstånd, Gud bortom det sinnliga och skapade.

För den klimatmedvetna teologen är sällan Guds immanens något problem. Det är något som betonas och lyfts fram av de flesta, medan Guds transcendens blir mer problematisk. Vissa ekoteologer gör sig gärna av med en transcendent Gud helt och hållet. Det är i det närmsta ett omöjligt steg för en väckelseteolog. Gud är en annan än sin skapelse. Frälsningstanken går trots allt ut på att det finns en skillnad, ett brott, mellan Gud och människa som behöver försonas. Och för många har den försoningen mellan Gud och människa, det som kallas frälsning, inneburit att man ska få lämna den här jordens lidanden. Här finns utmaningen att tanken om frälsning kan ta oss bort från skapelsen.

När livet är ett lidande, såsom det ofta har varit för människan, är det inte konstigt att man längtar bort. Jag kan känna det i mig själv också, att en längtan till det eviga livet för tankarna bort från mödorna i nuet. Risken att bli världsfrånvärd finns där i en teologi om ett evigt liv, men det är en frestelse som jag ser det.

I det amerikanska slaveriet sjöng man ofta om himlen, om längtan bort från förtrycket, våldet, den omänskliga arbetsbördan och den irrationella bestraffningen. *Swing low, sweet chariot, coming for to carry me home; I looked over Jordan, and what did i see, Coming for to carry me home.*¹² Visst handlar det om himlen, om frälsning, om det

eviga livet. Men sångerna som kallas *Spirituals* hade även en dubbel betydelse. Slavarna i USA, liksom så många andra människor som levde under auktoritärt och systematiskt förtryck, använde bilder, metaforer och symboler för att tala om deras faktiska lidande – och även deras faktiska frälsning – frihalsning – som ordet frälsning betydde en gång.

Gospelsångerna var inte enbart en önskan om ett evigt liv, bort från detta jordeliv. *Swing low, Sweet Chariot* kunde sjungas av en slav som hade planer på att faktiskt fly från plantagen. De som förstod, de förstod. I predikningar betonades dessutom inte enbart livet efter döden som frälsning. Forskning om predikanternas bibel användning visar att utträdet ur Egypten och folket Israels befrielse från slaveriet i Egypten var ett ständigt återkommande tema i predikningarna.¹³ Bibeln gav gott om exempel på att Gud vill människors faktiska frihet, att Gud bryr sig om människor som lider och är förtryckta här och nu. *Spirituals* var på intet sätt världsfrånvända, utan rotade i slavars faktiska lidande med ett budskap om att Gud också kan befria människor från ett verkligt slaveri och samtidigt ge ett evigt liv.¹⁴

Problemet är att väckelsekristendom ofta kom att betona enbart det senare av detta, det eviga livet. Det eviga livet är självklart en fantastisk del av frälsningen som jag inte har någon anledning att förneka. Men som kompensation vill jag betona den första delen, den om frälsningens koppling till skapelsen, till våra liv här och nu. Vägen till detta går dock inte förbi korset utan genom korset.

Korsets stam

Som en hjälp till att koppla samman frälsning med den här jorden tänkte jag använda Hjalmar Gullberg, Salvador Dali och Andrej Rubljov. Detta är något okonventionellt kanske för en bok om väckelsesteologi, men jag tror vi ska hamna rätt. Vi börjar med en dikt av Gullberg.

Till nattens stjärnor vände sig
tre träd i Judalandet.

"O, se till mig och tyd för mig
mitt öde, vem som kan det!"

"Säg kommer väl en yxa hit
och hugger mig till bräder?"

"Skall jag som gammal eremit
stå kvar i vind och väder?"

De lyfte på så reslig stam
som sällan återfinnes
tre kronor där ett sus gick fram
som gick dem djupt till sinnes.

De hörde ord och förebud,
de skälvde in i mörger.

De kände att de valts av Gud
bland alla träd på bergen.

Ett fick till svar: "En herde skall
dig från din ställning rubba
för att i ett av sina stall
använda dig som krubba.

Av fästmon till en timmerman
skall du till vagga väljas.

Att hennes barn du tog dig an,
skall vitt omkring förtäljas."

Det andra hörde: "Till ett bord
skall man ditt timmer bruka.
Den största måltid på vår jord
skall där en främling duka.
Han vet hans gäster i hans nöd
snart honom fegt bedra men
han bjuder dem: Tag vin och
bröd,
mitt blod och min lekamen!"

Om sin mission det tredje nu,
då stunden blivit mogen,
fick höra: "Ärat vare du
bland alla träd i skogen!
Snart formas av en mänskohand
du till det kors som bär den
störste av konungar! Hans land
är ej av denna världen!"

HJALMAR GULLBERG,
UR SONAT, 1929

Trädet som en gång måste ha växt i Judaland, ovetande om sitt öde att det skulle bli det mest avbildade och kopierade föremålet genom alla tider. Vad skulle det ha tänkt? "De hörde ord och förebud, de skälvde in i mörger. De kände att de valts av Gud bland alla träd på bergen", menar Hjalmar Gullberg. De "väntar med spänning på att få se vilken härlighet Guds barn ska få", menar Paulus i Romarbrevet 8:19 (BSV). Skapelsen väntar med spänning eftersom den "en

dag ska befrias från sitt kretslopp av ständigt nedbrytande” (Rom 8:20 BSV). Inte undra på att träden skälver in i mörger. Hela skapelsen ska fullbordas en dag genom Kristus.

Gullberg medvetandegör träden så att de kan reflektera över sin teologiska betydelse. Samtidigt gör inte Gullberg träden till något mer än träd, inte till något annat än träd. Det är just precis som träd som de kommer att omformas av hantverkare och bli till en krubba, ett bord och till ett kors. Gullberg påminner oss om att teologin förmedlas materiellt. Skapelsen är med och även den väntar.

Bibeln vittnar ständigt om detta. Att skapelsen, hela skapelsen, blir upprättad i Jesus. I Kolosserbrevet 1:15–19 kan vi läsa följande om Jesus.

Han är den osynlige Gudens avbild, den förstfödde i hela skapelsen, ty i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter; allt är skapat genom honom och till honom. Han finns före allting, och allting hålls samman i honom. Och han är huvudet för kroppen, för kyrkan, han som är begynnelsen, förstfödd från de döda till att överallt vara den främste, ty Gud beslöt att låta all fullhet bo i honom och att genom hans blod på korset stifta fred och försona allt med sig genom honom och till honom, allt på jorden och allt i himlen.

Det går knappast att formulera det tydligare än så. Allt på jorden och allt i himlen ska försonas genom Jesu död och uppståndelse. Ändå är det något vi lätt missar med inkarnationen, alltså Guds människoblivande. Uppmärksamheten riktas ofta till människans frälsning och vi glömmer vad inkarnationen säger om hela jorden och skapelsen.

Vi får inte glömma teologins materialitet. Den säger att Jesus är och kan vara helt mänsklig och samtidigt fullt ut verkliggöra Gud, vara Gud. Sonen behövde inte bli något mer, något annat än att vara människa för att som Gud ”stifta fred och försona allt med sig”. Inkarnationen säger allt om Guds relation till skapelsen. För att Gud ska uppenbara sig i skapelsen behöver den inte bli något annat än

just skapelse. Det finns inget hinder i det materiella för Gud för att uppenbara sig genom den. Det gör inte att Gud har sin egentliga existens i skapelsen. Det visar bara på att skapelsen är Guds skapelse. Inkarnationen, Ordet som blir till kött och som människa dör på ett kors, fastställer att hela skapelsen är Guds. Så varför inte titta lite närmare på korset?

Korsets riktningar, himmel och jord

När jag som barn gjorde enkla försök till att snickra där i källaren på den gula 70-talsvillan i Mullhyttan blev det ofta inte mer än ett kors. Två brädor och några spik och ett par ljudliga slag med hammaren. Mer behövs inte för att göra ett kors. Korset är steg ett i snickeri, det enklaste av enklast. Ändå bär det på så mycket betydelse. Det går inte att tänka sig västerländsk kultur utan korset. Författaren Jorge Lois Borges menar till och med att: ”människorna genom tiderna ständigt har återberättat två historier: den ena om ett skepp som farit vilse på Medelhavet och söker en älskad ö, den andra om en gud som låter sig korsfästas på Golgata.”¹⁵

Sökandet efter den älskade ön, att hitta hem, är Homeros berättelse om Odysseus och hans irrande färd tillbaka till Ithaka. Den andra berättelsen är den om Jesus, Messias, frälsaren, enligt Borges. I kristen tro hör dock de båda berättelserna ihop. Mänskligheten är det irrande skeppet som tappat sin kontakt med sitt ursprung och sitt mål och målet är samtidigt hemmet – att åter igen vara i en helad relation med Gud. Det helandet, hemkomsten, för mänskligheten sker genom Jesu liv, död och uppståndelse, vilket i väckelsekristendomen fått symboliseras av korset. Korset är det yttersta tecknet på vad det kostade Gud att kalla hem mänskligheten.

Med allt det som skrivits om korset är det märkligt hur sällan just själva korset i materiell mening kommer i fokus. Det är märkligt hur lätt det blivit något distanserat i blicken för kristna när man ser på korset som om blicken hamnar bortom denna värld. Som om vi glömt att titta på korset på riktigt. Dess enkla struktur och material

av ohyvlade plankor. Hur frälsningen verkligen tog materiell form med materiella medel. Korset blir snabbt symboliskt med himmelska dimensioner.

Korset pekar på uppståndelsen och det eviga livet och rätt så. Men alla som har sett ett kors, eller snickrat ett någon gång, vet att ett kors pekar åt flera håll samtidigt. Väckelsekristendomen har ibland fokuserat allt för mycket på riktningen mot himlen och missat det horisontella planet när det kommer till frälsningen. Ett kors har inte bara en riktning. När det pekar uppåt pekar det samtidigt nedåt, rakt ner i marken och åt sidorna. Varför inte undersöka alla korsets riktningar?¹⁶

Korset innebär försoning i kristen teologi. Det innebär också att det finns ett behov för försoning, relationer är brustna och ska bli hela igen. Och det är här alla riktningar i korset blir viktiga. Försoningen är ”uppåt” mellan Gud och människan, men det innebär samtidigt försoning horisontellt mellan människor. Jesus uppmanar oss att älska våra fiender, alltså söka försoning med allt och alla. Slutligen riktar sig korset nedåt i marken. Försoningen mellan Gud och människan som sker genom korset kommer, enligt Paulus, också att ske med hela skapelsen. I både den horisontella och vertikala riktningen innefattas hela skapelsen.

Om nu försoning betyder att laga en brusten relation så är vårt uppdrag att fortsätta leva i dessa upprättade relationer med Gud, med andra människor och med skapelsen i stort. Visst misslyckas vi, men tanken är ändå att vi ska leva försonade liv med oss själva, andra och med skapelsen i stort. Men det är svårt att göra för väldigt många människor, även kristna. Och kristna verkar dessutom ibland tänka att försoningen inte berör skapelsen. Ibland undrar jag om vi frikyrkliga tänker lite på korset så som Salvador Dali målar det?

Surrealism och omvända perspektiv

Salvador Dalis målning *Kristus av Sankt Johannes av Korset* (1951, se bild via QR-koden) visar ett kors som är vinklat in

mot världsalltet. Jesus hänger på korset och verkar blicka nedåt mot jorden. Jordens kurvatur gör att korset får en märklig effekt. Det är som att Jesus omfattar hela jorden. Målningen blir en så kallad "pan-tokrator" – illustration av Jesus, allhärskaren. Främst i blickfånget av världsalltet är en sjö där en roddbåt ligger förtöjd. Beträktaren är förlåten att tro att det är Genesarets sjö, men det är egentligen bukten vid Port Lligat, Spanien.

Vid en första anblick är målningen anslående i hur Jesus porträtteras som hela jordens Herre. Men när man träder närmare är det något som inte stämmer. Korset svävar på något sätt över jordklotet. Det har ingen förankring i jorden. Törnekronan som omsluter Jesu huvud är där, men den har inte trängt igenom den sköra huden kring skalpen. Inget blod rinner längs med tinningen, inte heller i Jesu sida eller vid hans händer och fötter. Och när man väl tänker på det; det finns inga spikar i Jesu händer eller fötter. Inget påvisar smärta eller lidande i konstverket. Det är som konstkuratorn Lucien de Guise beskriver det: "Dukens storlek är majestätisk, men än mer slående är det lugn som möter en där man förväntar sig plåga. Själva tiden och varje mänsklig dimension har tagits bort. Det tar mig till en annan sfär. Trots alla sina brister lyckades Dali skapa något himmelskt av Kristi lidanden."

Vad som är positivt för de Guises andliga upplevelse är problematiskt i teologisk mening. Det finns ingen förankring till Jesu mänsklighet i målningen. Själva poängen med inkarnationen har försvunnit och vad vi har är snarare en målning med ett gnostiskt¹⁷ budskap, en målning som avvisar det skapade. Vissa pekar visserligen på den något onaturliga vinkeln mellan Jesu huvud, armar och händer och att det skulle visa på smärta och samtidigt vara en symbol för treenigheten, men den tolkningen känns inte speciellt övertygande i ljuset av allt annat som Dali har valt att ta bort. Allt som visar på Jesus egentliga kroppslighet är borttaget. Vad som hänger på korset i Dalis målning är en Kristus utan en verklig mänsklig kropp och utan mänskliga erfarenheter av lidande.

Troligen ville Dali visa på Jesus himmelska uppståndelseskropp i sin målning, men han gör den mindre konkret och kroppslig än

vad vi finner i evangelierna. Ta den välkända episoden när lärjungen Tomas möter Jesus efter uppståndelsen och frågar efter att få sticka fingret genom Jesu sår. Jesus visar då sina faktiska sår för Tomas. Jesus är kroppslig i sin uppståndelsekropp och har sår kvar. Vad evangelisterna vill säga är att Gud förband sig med sin skapelse i så hög grad att Sonen för alltid är inkarnerad, även efter uppståndelsen.

Jämför nu *Kristus av Sankt Johannes av Korset* med en ikon av korsfästelsen från 1400-talet, målad av mästaren Andrej Rubljov eller någon av hans lärjungar. Rent målar tekniskt är den inte alls lika realistisk som Dalis målning. Men vad den saknar i estetisk realism tar den igen teologiskt.

Ikoner kallas för "fönster till himlen". Man ska inför ikonerna bli en del av motivet och på så vis bli indragen i Guds prisand. Ikonerna lämnar dock inte det materiella i sticket och den här ikonerna skapar en mycket intressant balans mellan andlighet och jordiskhet – om man läser dess färgsymbolik rätt.

Färgerna inom ikonografin är mycket viktiga och bär på symbolik och teologi. Färger ansågs vara ord av ett annat slag i bysantinsk konst. Där är guld Guds ljus och energier och Guds egen gudomliga natur. Purpur är den kungliga färgen och får endast användas för till exempel Maria som vi ser på ikonerna. Vitt har också med det gudomliga ljuset att göra, men står även för renhet, ärlighet och rättfärdighet. Rött används mycket i ikoner och det kan symbolisera värme, passion, kärlek, liv och livgivande såväl som blod, plågor och lidande.

Troligen ser vi båda betydelserna av kärlek och plåga i Rubljovs ikon, lite beroende på om det är Johannes samt en romersk soldat som står vid korsets sida. Det röda på kvinnorna till vänster symboliserar troligen deras sorg och lidande. Det mörkblåa står för himlen och den eviga världen. Grönt är färgen för världen och levande ting och kan också stå för nytt liv. Det ser vi på kvinnan till vänster och Johannes som ett sätt att betona mänskligheten.

Sedan kommer de, i det här sammanhanget, riktigt intressanta färgerna. Brunt är färgen för det som förgås och visar även på naken

jord eller damm, och svart är symbol för ondska och död. Här blir ikonerna en stark kontrast till Dalis målning som inte visade på något lidande, blod eller död och som anmärkningsvärt nog inte hade någon kontakt med skapelsen. I ikonerna är korset tydligt planterat i den bara jorden som också symboliserar det förgängliga. Korsets stam går även ned till det svarta där det finns en dödsbänk för att göra symboliken extra tydlig.

Korset är förankrat i skapelsen för Rubljov och samtidigt symboliserar Jesu gudomlighet av hans vita, eller guldfärgade gloria. Och inte nog med det. Två änglar kommer ned med varsitt tygstycke, ett rött och ett grönt. Det röda som står för Guds kärlek här såväl som lidandet samt det gröna, eller mörkblå som symboliserar Sonens himlagivna mänsklighet, eller möjligtvis den eviga världen om det är blått. Oavsett så möts det himmelska och gudomliga med det förgängliga på ett mycket starkt och tydligt sätt genom Jesus på korset i ikonerna. Att stanna kvar i det mötet mellan det förgängliga och det eviga livet tror jag är både möjligt och väsentligt för väckelsekristna.

Himlen är en plats på jorden

Nu kanske någon undrar vad det spelar för roll att prata om frälsning när boken handlar om klimatkrisen? Som jag ser det handlar kritiken mot frikyrkan om ett teologiskt problem som smugit sig in i frälsningsläran. Det gäller inte enbart väckelsekristna, men det kan komma till extra tydligt uttryck där. Frälsning är verkligen frälsning från synd och till ett evigt liv, men det där eviga livet får inte speciellt mycket innehåll. Det är som att vi vet vad vi blir frälsta ifrån, men inte är lika klara över med vad det är vi blir frälsta till, förutom möjligtvis att det finns en lovsångssession som aldrig någonsin tar slut i evigheten. Den sortens evighetstillvaro försätter mig dock mer i ett ångesttillstånd än i salighet. Så för oss som hoppas på att inte hamna på den platsen, vad väntar oss i evigheten? Det kan vi förstås inte veta, men vi kan försöka följa vad frälsning och det eviga livet verkar innebära i Bibeln.

Teologen Colin Gunton gjorde under 1980- och 90-talet en stor poäng av att frälsningslära och skapelselära måste höra samman. Sedan dess har något hänt inom den evangelikala teologin, i varje fall i den brittiska världen. Gudsriketanken har utvecklats och betonats betydligt mer under de senaste 30 åren och där har bibelvetaren och teologen N T (Tom) Wright varit mycket inflytelserik. Man kan säga att vad N T Wright gör är att visa att Paulus undervisning om frälsning och det eviga livet är grundat i Jesu undervisning om Guds rike.

Jesus pratar sällan om himlen, men när han gör det använder han oftast begreppet "Guds rike". Himlen som en plats bortom jorden där våra himmelska kroppar ska leva är ingen bild som används i Bibeln. Inte ens i Uppenbarelseboken återfinns riktigt den betydelsen. Där talas det om själar i kapitel 20 och de verkar ha befunnit sig i himlen innan det som benämns som "den första uppståndelsen" äger rum. Det är dock snarare något sorts mellanstadium mellan döden på jorden och uppståndelsen, ett slags viloperiod. Och det eviga livet för de uppståndna sker inte i himlen.

Himlen är, även i Uppenbarelseboken, nämligen platsen för Gud och Guds änglar. Människorna befinner sig på jorden och ska där förbli. Det märks inte minst i hur Johannes beskriver synen när allt ont förtärs av eld (Upp 20:7–11). Där görs allt i ordning för att jorden ska bli ny. Och det nya ligger just i att allt ont är borta. Ordet "ny" är viktigt här.

Flera teologer som skriver om klimatet påpekar att Johannes använder ordet "kainós" när han skriver: "Och jag såg en ny [gr. *kainòn*] himmel och en ny [gr. *kainén*] jord. Ty den första himlen och den första jorden var borta, och havet fanns inte mer" (Upp 21:1). "Kainós" betyder ny främst i bemärkelsen kvalitativt ny. I ett annat sammanhang beskriver jag det som en omstart på datorn, eller en helt nyservad cykel.¹⁸ De kan verkligen kännas nya efter det.

I fallet med jorden är den bättre än ny. Den är fullkomlig, precis så som Gud menade att den skulle bli i skapelseögonblicket. Det är den för att äntligen kan Gud med Lammet vara helt närvarande på den nya jorden. Det behövs inte ens något tempel för att vara i Guds

och Lammets närvaro (Upp 21:22). Och inte heller några lampor eller övriga energikällor för att få ljus verkar det som. Himlen i bemärkelsen ”platsen där vi lever det eviga livet” är jorden nyskapad. Himlen är en plats på jorden, som Belinda Carlisle sjöng, även om hon menade något annat. Det är himlen för att Guds närvaro är fullkomlig här på jorden. Ett annat uttryck för det är Guds rike.

Under bokens gång återkommer jag till vad det innebär att himlen är en plats på jorden. Innan det går att måla fram en konstruktiv väckelseekologi behöver vi hantera två viktiga frågor. För det första, vad ska vi göra med läran om att jorden som vi har ska försvinna och rättrogna kristna räddas? Det är en lära som uttrycks i viss väckelsekristendom och har populariserats av den oerhört populära bokserien och filmerna *Left Behind*. För det andra, och viktigare teologiskt sett, det är Gud Fadern, i Jesus genom den heliga Anden, som kommer att föra in den nya skapelsen. Har människan ens någon roll att spela i att rädda klimatet då? Svaret på båda dessa frågor kommer först i kapitel 3. Innan det vill jag fördjupa diskussionen om vad frälsning innebär på det horisontella planet genom att säga något om kopplingen mellan frälsning och rättvisa.

Omvändelse, syndaförlåtelse och rättvisa

Filosofen Cornel West har sagt att ”Rättvisa är hur kärlek ser ut i det offentliga, precis som ömhet är vad kärlek känns som i det privata”. West har nästan helt rätt i detta. För som Steven Pinker, en annan välkänd intellektuell, helt riktigt påpekar så har mycket förtryck och orättvisor rättfärdiggjorts i rättvisans namn. Pinker föreslår därför att man ska byta ut den populära bildekalen från 60-talet där det stod ”Om du vill ha fred, arbeta för rättvisa” med Joshua Goldsteins version: ”Om du vill ha fred, arbeta för fred”. Pinker menar nämligen att fred innebär en viss begränsning av rättvisa. Vill man ha fred så kan inte precis varenda missgärning och varenda föröware dömas rättvist. En teolog skulle kanske säga att det behövs ett mått av nåd även i samhällelig rättvisa för att nå försoning.¹⁹

Jag vill därför omformulera Cornel Wests kända citat från "Rättvisa är hur kärlek ser ut i det offentliga" till "Rättvisa ska vara kärlek i det offentliga". Det ligger också närmare hur de flesta teologer har sett hur Guds rättfärdighet förhåller sig till Guds kärlek. Guds rättfärdighet är ett uttryck av Guds kärlek.

Ett av de vanligaste missförstånden om den så kallade ställföreträdande försoningsläran är att Jesus blidkar en vred Gud genom sitt offer på korset. Den där arga guden har då fått sin rättfärdighet tillfredsställd, är nöjd, och kan till och med börja älska mänskligheten. Men ta en teolog som Anselm, som ofta blir anklagad för att ha förklarat försoningen på det här sättet, han ser hela försoningsgärningen som ett uttryck av Guds kärlek. Det vore inte kärleksfullt av Gud att låta synd och orättvisa ha sin gång och inte återställa ordningen i den goda skapelsen. Därför agerar Gud mot synden, med kärlek, och Guds egen Son offerar sig, för att rättvisan inte ska åsidosättas.

Kärlek, rättvisa och till och med vrede hör ihop i kristet tänkande, men inte riktigt på det sättet som Cornel West säger. Kärlek måste vara grunden. West har rätt i att man inte kan eller bör förlägga kärlek till något privat eller något som bara gäller kristna emellan i en församling. Om rättvisa är hur kärlek ser ut i det offentliga har det konsekvenser för den kristna församlingen.

Ett missförstånd som man ofta möter i protestantisk kristendom är att Guds rättfärdighet är en sak och att rättvisa är en annan. Frälsning blir då något som inte hör ihop med rättvisa på jorden vilket jag tycker låter märkligt. Hur det har blivit så leder vissa tillbaka till Martin Luther och hur hans lära om rättfärdiggörelse har tolkats.²⁰ Det finns vissa poänger med den kritiken, men vi ska inte gå dit. Jag vill i stället gå direkt till att koppla samman rättfärdiggörelse med rättvisa. Och det enklaste sättet att göra det är att gå till Bibeln, Psaltaren 103, för att vara mer exakt.

I psalm 103 kan vi se hur psalmisten går direkt från Guds frälsningsgärning till Guds rättvisa. I vers tre och fyra proklamerar han att: "han [Gud] förlåter alla mina synder och botar alla mina sjukdomar, han räddar mig från graven och kröner mig med nåd och

barmhärtighet.” Och bara två verser senare kopplas detta samman med: ”Herren handlar rättfärdigt och ger de förtryckta deras rätt.” Psalmistens syn på vad Guds rättfärdighet innebär är att Gud ger de förtryckta deras rätt, en typisk rättvisefråga.

Teologen Alister McGrath visar på något liknande i hans stora verk om rättfärdiggörelseläran. Det hebreiska begreppet som översätts till rättfärdighet har att göra med att saker ”är som de ska”. Detta gäller i hur Gud förhåller sig till mänskligheten såväl som hur samhället är.²¹ Kopplingen mellan rättfärdiggörelse och rättvisa syns inte minst i de profetiska böckerna som i till exempel Jesaja där Messias är den som ska verkställa Guds rättvisa (Jes 9:6–7). Jesus tar sig ju även an just den rollen i sitt öppningstal i synagogan i Naret (Luk 4:16–21).

I Jesu förståelse av sitt eget uppdrag är frälsning och rättvisa sammankopplat. När man sedan rör sig till Paulus så menar McGrath att rättfärdiggörelse främst handlar om Guds handlande mot människan för att förändra människans syndfulla tillstånd. Detta är centralt för vad rättfärdiggörelse innebär, men McGrath har inte utrymme att gå in i detalj på eventuella kopplingar mellan rättfärdiggörelse och rättvisa i Nya testamentet. Det gör däremot Fleming Rutledge i en uppmärksam (och ännu tjockare) bok om korset.²²

Rutledge lägger mycket fokus på den här frågan just eftersom hon anser att det är ett vanligt missförstånd hos nutida kristna att Guds rättfärdighet och rättfärdiggörelsen enbart handlar om frälsning. Men förlåtelse kan inte hanteras separat från rättvisa. Rutledge menar att den tanken är djupt rotad i hela Bibeln. Även om förhållandet mellan förlåtelse och rättvisa är komplext så är de inte skilda från varandra, lika lite som Guds rättvisa är skild från Guds kärlek, och tvärtom.

Med det sagt ska inte Guds rättvisa likställas med mänsklig rättvisa, eller det mänskliga rättssystemet. Mänsklig rättvisa kan inte göra det som är fel rätt igen. Det kan däremot Gud. Det är själva definitionen av Guds rättfärdiggörelse för Rutledge. Gud kan göra rätt det som var fel *genom* sin rättvisa, inte genom att bortse från sin

rättvisa. Som Rutledge påpekar så går "rättfärdiggörelse" och "rättvisa" tillbaka till samma ord i grekiskan, *dikaioσύνη*, och vi gör oss en björntjänst om vi glömmer bort det när vi läser Bibeln. Hon skriver:

När vi läser om Guds rättfärdighet betyder det också Guds rättvisa och, viktigast av allt, det betyder Guds gärningar i att ställa tillstånd och relationer till rätta. "Rättfärdiggörelse" har kraften av ett verb snarare än ett substantiv; det är inte en statisk egenskap utan en pågående utåtagerande kraft som verkställer det den kräver.²³

Även den sydafrikanska teologen John de Gruchy visar hur försoning hos Paulus är direkt kopplat till rättvisa. Han nämner hur unikt Paulus perspektiv är, inte bara för den kopplingen utan även för att Paulus är den första författaren i antiken som hävdar att den förordade personen i en konflikt (Gud i det här fallet) kan vara den som tar första steget till försoning. Hur Gud initierar försoningsprocessen pekar på hur det är Guds kärlek som är den styrande faktorn och det pekar även på Guds relationella och personliga natur.

Intressant nog bekräftar de Gruchys läsning av Paulus vår omskrivning av Cornel Wests synsätt; rättvisa ska vara det offentliga uttrycket av kärlek. Den personliga grunden till Guds rättfärdiggörelse gör att försoningen har mindre med juridik att göra och mer med upprättande av relationer. Som de Gruchy skriver: "Ett annat sätt att säga att Gud försonade världen i Kristus är att säga att Gud var upptagen med att upprätta Guds rättvisa herravälde."²⁴ Det gör att försoning genom Jesu död på korset är mer än att Gud förenar människan till sig igen. Det handlar även om hur kristna lever sina liv i den här världen, menar de Gruchy. Människan, precis som begreppet "avbild" antyder, ska vara medhjälpare i att upprätta Guds försoning med hela sin skapelse. Det betyder att allt är av vikt för försoningen, det andliga, det etiska, det historiska, det ekonomiska, det materiella och det ekologiska ska hamna under Guds rättvisa, alltså Guds kärleks offentliga uttryck.

För väckelsekristna är mötet med Guds rättfärdighet, alltså syn-

dainsikten och omvändelsen, direkt sammankopplat med dopet. Dopet är inte enbart en manifestation och bekräftelse av en abstrakt tro. Dopet är i högsta grad också en kroppslig gärning där våra kroppar blir födda igen till att leva det nya livet. Inte bara vår tro, utan även våra kroppar ska vara förnyade av mötet med Jesus (Rom 12:1–2, 1 Kor 6:19–20). Det finns en kroppslighet i omvändelsen och födelsen till det nya livet här som vi inte får glömma. Genom våra kroppar, fortfarande våta av dopet, finns kopplingen för väckelsekristna mellan Guds rättfärdighet och den rättvisa som Gud vill se (Matt 9:13, Amos 5:24, Jes 58:6–7).

Här får församlingen en central betydelse då det är in i en gemenskap som vi döps. Och de Gruchy pekar också på den. Han skriver fram en andefylld församlingssyn som är en del av Guds försoningsprocess. Han skriver:

Kyrkan, som den gemenskap som förkroppsligar försoning, tas in i berättelsen genom gåvan och närvaron av den heliga Anden och blir på så sätt en integrerad del av narrativet. Kyrkans kall och uppgift är att berätta vidare berättelsen till andra och bjuda in dem att vara med i vad Gud har gjort och vad Gud kommer att göra i försoningen med världen.²⁵

de Gruchys församlingsfokus är helt centralt för den här boken. Kristen tro är kopplad till en gemenskap, församlingen. Det stämmer för alla kristna traditioner och betonas inom väckelsekristendom. För frikyrklig kristendom är församlingen de troendes gemenskap. Man betonar Paulus ord om att församlingen är Kristi kropp (1 Kor 12) och att alla i sina olikheter bildar en enhet där alla bidrar med sitt utifrån sina och Andens gåvor. Församlingen som en gemenskap är central för den frikyrkligt kristna, i varje fall teologiskt, och även i fråga om klimatet vill jag mena att församlingsgemenskapen bör vara central.

Det är sällan som församlingsaspekten är helt frånvarande hos kristna författare som skriver om klimatkrisen, men när det kommer till sektioner som "Vad kan vi göra?" betonas ofta det individu-

ella. Ta till exempel Kyle Meyaard–Schaaps utmärkta bok *Following Jesus in a Warming World*.²⁶ Han betonar vikten av gemensamt politiskt arbete till viss del, inte minst genom påverkanskampanjer på politiker. Men när det kommer till hur kristna kan agera vänder han sig nästan uteslutande till individen. Både hans teologi, samt hans råd till oss, är mycket sunda. Kritiken ligger inte i vad han bekräftar utan snarare vad han inte betonar nog, nämligen församlingen och det gemensamma agerandet.

I det här kapitlet har jag försökt att koppla samman det kristna frälsningsbudskapet med en skapelseteologi som har jord på fingrarna. Att peka på inkarnationen och Jesus på korset är att samtidigt peka på det eviga livet och livet här och nu. Det visar sig också att rättfärdiggörelse har allt att göra med rättvisa, Guds rättvisa. Korset klarar av att hålla dessa delar samtidigt tack vare inkarnationen och för att Guds rättvisa och rättfärdighet är grundat i Guds kärlek. Jag hoppas att vi ska kunna göra det samma.